

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nadměrné poučení účastníka řízení ze strany soudu

Jednou z častých otázek, které soudy řeší v rámci odvolacích či dovolacích řízení, jsou různé nedostatky na poli poučovací povinnosti soudů vůči účastníkům jimi rozhodovaných řízení.

Relativně často řešenou situací v oblasti poučování účastníků dle jednotlivých odstavců ustanovení § 118a občanského soudního řádu[1] je právně nesprávné, neúplné či jinak nedostatečné poučení účastníka ze strany soudu. Judikatura opakovaně potvrzuje, že různé formy pochybení soudu, v jejichž důsledku se účastníkům nedostane poučení v rozsahu, který by odpovídal požadavkům kladeným právními předpisy, jsou vadou řízení, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci[2]. Nedostatečná poučení mohou mít různou podobu – ať už se jedná například o nedostatečné poučení o břemenu tvrzení ohledně aktivní legitimace žalobce[3], absentující poučení, že na základě provedených důkazů nedošlo k prokázání rozhodných skutečností[4] či nepodání poučení o vadách v podání spočívajících v nesprávném označení účastníka[5].

Jestliže pak soud vyšší instance shledá, že soudem neposkytnuté či nedostatečné poučení mohlo mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, zhojení dané vady řízení je relativně jednoduché. Soud vyšší instance zpravidla rozhodnutí zruší a vrátí věc soudu k dalšímu řízení, přičemž z odůvodnění zrušujícího rozhodnutí bývá většinou jasné, v čem soud předchozí instance v poskytování poučení pochybil. Soud tak v rámci řízení následujícího po zrušení předchozího rozhodnutí poskytne poučení právně konformním způsobem, „újma“ způsobená nepoučenému účastníku se tak odčiní a tento může dát svá tvrzení, důkazní návrhy či jinou procesní aktivitu do souladu s již správně poskytnutým poučením.

Mnohem komplikovanější situací je však poskytnutí poučení nadměrného. Častým případem, kdy dochází k nadměrnému poučení účastníka je poučení poskytnuté ze strany soudu, které se ocitá v rovině hmotněprávní, někdy dokonce až v takové podobě, kdy soud de facto účastníku dává návod, jak být ve věci úspěšný.

Problematickou otázkou v této souvislosti není, zda je překročením poučovací povinnosti soudu nesprávným postupem. Judikatura je v této otázce zcela konstantní – ku příkladu lze odkázat na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13.04.2011, sp. zn. 28 Cdo 1253/2009, v němž tento dovodil, že: *„Poučení účastníků soudem o tom, na základě jakých skutkových tvrzení a při formulaci jakého žalobního návrhu by bylo možné žalobě vyhovět, není poučením o procesních právech a povinnostech, nýbrž nepřipustným návodem k vylíčení konkrétních skutkových okolností a úpravě petitu tak, aby žalobce dosáhl žádaného procesního výsledku sporu, který porušuje zásadu rovnosti účastníků soudního řízení a právo na spravedlivý proces.“*

Jestliže se pak účastník ocitne v situaci, kdy má za to, že soud prvního stupně překročil svoji poučovací povinnost vůči protistraně[6], čímž byla dle judikatury porušena zásada rovnosti účastníků soudního řízení, nabízí se otázka, jak se proti vzniklému stavu bránit.

Obdobně jako v případě poučení nedostatečného, i překročení poučovací povinnosti ze strany soudu

je dle názoru autora možné považovat za odvolací důvod, jelikož daný postup představuje vadu, která dle § 205 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Komentářová literatura stanovuje relativně jednoduchý „test“ toho, zda mohla být vada za následek nesprávné rozhodnutí ve věci – nelze-li přijmout jednoznačný závěr, že ve věci by bylo rozhodnuto stejně, i kdyby řízení nebylo vadou zatíženo, pak se o vadu dle § 205 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu jedná, jelikož nelze vyloučit, že tato mohla být příčinou nesprávného rozhodnutí ve věci[7].

Představa toho, že by nadměrné poučení účastníka mohlo způsobit nesprávné rozhodnutí ve věci, je pak relativně jednoduchá – kdyby se účastníkovi poskytlo poučení toliko v nutném rozsahu bez překročení jeho mezí, nelze vyloučit, že by sám v rámci své procesní aktivity daná tvrzení či důkazy nedoplnil a neunesl by tak břemeno tvrzení či důkazní, což by nutně muselo jít pouze k jeho tíži.

Kdyby pak bylo podané odvolání ze shora uvedeného důvodu shledáno za důvodné, nastává klíčová otázka či spíše problém, a sice „co s tím“. Na jedné straně se sice nachází poškozený účastník, jelikož jeho protistrana byla nepřiměřeně zvýhodněna postupem soudu, nicméně na straně druhé je účastník, který bude jistě tvrdit, že předmětnou procesní aktivitu by podnikl, i kdyby se mu příliš širokého poučení nedostalo. Prokazování toho, zda by tomu tak skutečně bylo či nikoli, je pak ve většině případů nemožné.

Na poskytnutí řešení daného procesního stavu, které by mělo snahu narovnat vzniklé porušení zásady rovnosti účastníků a poškození jedné z procesních stran, pak judikatura de facto rezignuje. Nejvyšší soud například judikuje, že *„i kdyby soud prvního stupně překročil svou poučovací povinnost a porušil princip rovnosti stran, pak žalobcům se již takového hmotněprávního poučení dostalo a tím způsobenou újmu na procesních právech žalované nelze odstranit zrušením rozhodnutí odvolacího soudu (či také rozhodnutí soudu prvního stupně).“*[8]

Ačkoli je z praktického hlediska postoj Nejvyššího soudu k dané otázce do jisté míry pochopitelný, z pozice poškozeného účastníka se nelze ztotožnit se závěrem, že i přestože soud skutečně postupoval nesprávně, reálně porušil zásadu rovnosti stran a protistranu nepřiměřeně zvýhodnil, poškozenému účastníkovi právní řád neposkytuje jakoukoli ochranu. Na druhé straně z pozice nadměrně poučeného účastníka by jistě bylo vnímáno jako nespravedlivé, kdyby bylo jemu vyhovující rozhodnutí zrušeno či dokonce věc rozhodnuta v jeho neprospěch, toliko z důvodu pochybení soudu.

Za současné legislativní, resp. judikaturní situace by bylo možné uvažovat o uplatnění náhrady škody vůči státu[9], jelikož Nejvyšší soud obecně připouští, že nesprávné poučení účastníka představuje nesprávný úřední postup orgánu státu[10]. Ačkoli by jistě nebylo jednoduché soud přesvědčit o příčinné souvislosti mezi postupem soudu a škodou způsobenou účastníkovi[11], autor má za to, že rozhodování soudů o případných nárocích vznesených v tomto směru by mělo reflektovat potřebu poskytnout poškozenému účastníkovi alespoň částečnou satisfakci či ochranu. Stav, kdy by následky nesprávného postupu soudu měly jít výhradně k tíži jednoho z účastníků bez jakékoli možnosti nápravy, autor považuje za neobhájitelný.

JUDr. Monika Slezáková,

[Doležal & Partners s.r.o., advokátní kancelář](#)

Koliště 1912/13
602 00 Brno

Růžová 1416/17
110 00 Praha

tel.: +420 543 217 520
e-mail: office@dolezalpartners.com

[1] Zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

[2] Dle § 205 odst. 2 písm. c) občanského soudního řádu

[3] Např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25.09.2002, sp. zn. 29 Odo 810/2001

[4] Např. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20.06.2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011

[5] Např. náleží Ústavního soudu ze dne 01.12.2011, sp. zn. II. ÚS 1473/11

[6] Stěží si na danou situaci bude stěžovat sám „nadměrně poučený“ účastník

[7] Např. JAKŠIČ, Vít. § 205. Rozsah a důvody odvolání. In: LAVICKÝ, Petr aj. Občanský soudní řád: Praktický komentář [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. Obdobně i DRÁPAL, Ljubomír. § 205. Odvolací důvody. In: DRÁPAL, Ljubomír; BUREŠ, Jaroslav a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 1631

[8] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20.10.2009, sp. zn. 26 Cdo 4348/2008

[9] Podle zákona č. [82/1998](#) Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

[10] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.03.2010, 25 Cdo 5521/2007

[11] Opět si lze představit, že by soudy dovodily, že nelze vyloučit, že protistrana by danou procesní aktivitu podnikla i nebýt nadměrného poučení

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)